Datum
23 mei 2025

Onderwerp
VNG-inbreng plenair debat over Verward/onbegrepen gedrag en veiligheid 28 mei

Geachte woordvoerders Justitie en Veiligheid,

Woensdag 28 mei debatteert u over de aanpak voor personen met verward en onbegrepen gedrag. De G4 heeft u een brandbrief gestuurd en de VNG ondersteunt wij dit signaal volledig. Graag geven wij u nog een aantal andere belangrijke zaken mee vanuit het perspectief van gemeenten en de knelpunten die zij ervaren. Wij hopen dat u deze aspecten mee kunt nemen in uw voorbereiding op het debat.

Toename aan meldingen & incidenten

De (E33) meldingen en incidenten waarbij personen met verward en onbegrepen gedrag betrokken zijn, nemen al jarenlang toe. Deze toename en uiteraard de incidenten op zichzelf zijn zorgelijk voor het welzijn van de betrokken burgers, de leefbaarheid in onze wijken en de veiligheid van onze samenleving. Gemeenten zijn vanuit hun vangnetfunctie op het gebied van welzijn en ondersteuning en vanuit hun regierol op het veiligheidsbeleid altijd betrokken bij deze doelgroep en zetten in op het voorkomen van incidenten en verdere escalatie. De aanpak vraagt om een gezamenlijke inzet commitment van alle partners uit de verschillende domeinen: veiligheid, zorg, sociaal, werk én wonen. Om deze gezamenlijke inzet aan te kunnen scherpen, moeten er nog de nodige maatregelen en randvoorwaarden worden georganiseerd. Hieronder zetten we op een rij waar het om gaat.

- Organiseer de hieronder nader te noemen benodigde maatregelen en randvoorwaarden om de gezamenlijke inzet voor personen met verward en onbegrepen gedrag aan te kunnen scherpen.

Het ontbreekt nu aan handelingsperspectief

Vrijwel iedere gemeente kent personen met onbegrepen gedrag, waarbij het ontbreekt aan handelingsperspectief. De huidige wettelijke kaders en voorzieningen zijn ontoereikend voor (overlastgevende) zorgmijders met complexe en multiproblematiek, die niet in aanmerking komen voor gedwongen zorg of voor een strafrechtelijk kader. Zo biedt de Wmo onvoldoende mogelijkheden voor drang en dwang. Verder zijn de bevoegdheden die bijvoorbeeld de Wet aanpak woonoverlast biedt vaak niet toereikend voor deze doelgroep. Gemeenten hebben daarnaast geen zeggenschap over het inzetten van crisishulp of time-out plekken door de GGZ. Ze houden

vanwege wachtlijsten voor behandeling van complexe cliënten noodgedwongen personen in de wijk. Met als gevolg dat het – met de nodige buikpijn – wachten is op weer een incident. Diverse gemeentebestuurders stellen ook dat de ambulantisering te ver doorgeschoten is. Ze vragen zich af of extramuralisering wel passend is voor deze doelgroep. Hierdoor zijn immers diverse personen met zeer ontregelend gedrag tussen andere kwetsbare personen komen wonen. Ze hebben met hun gedrag een negatieve invloed op het welzijn van hun buren en de leefbaarheid en veiligheid in onze wijken en lokale samenlevingen.

Kortom, het is van belang om het handelingsperspectief te verruimen voor deze doelgroep. Dit vraagt om het realiseren van aanvullende bevoegdheden voor gemeenten middels passende wet- en regelgeving. Ook het organiseren van (voldoende) passende voorzieningen voor personen met onbegrepen én overlastgevend gedrag is nodig. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om (intensieve) bemoeizorg, langdurige en flexibele inzet van ambulante GGZ-behandelexpertise, om time-out-voorzieningen en om passende woon(zorg)plekken.

- Zorg als rijk voor passende wet- en regelgeving, faciliteer in het creëren van passende woon(zorg)plekken en regel beschikbaarheidsfinanciering van ambulante GGZ-expertise.

Er zijn onvoldoende grondslagen voor gegevensdeling

Gemeenten en hun partners in de verschillende domeinen lopen er bij het vormgeven van een gezamenlijke aanpak voor personen met verward en onbegrepen gedrag tegenaan dat zij in onvoldoende mate gegevens met elkaar kunnen uitwisselen. Zeker daar waar het zorgmijders betreft, die zelf niet instemmen met het uitwisselen van gegevens. Ook komt dit knelpunt veelvuldig terug in rapporten over diverse ernstige incidenten. Wettelijke grondslagen voor gegevensverwerking- en deling, inclusief passende informatie voor professionals, zijn dus noodzakelijk. De onlangs in werking getreden Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) is een eerste stap in de goede richting, maar dat is niet genoeg.

- Zorg voor een spoedige inwerkingtreding, zorgvuldige implementatie én tijdige evaluatie van de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (WAMS)

De landelijke borging van succesvolle initiatieven wordt belemmerd

Zowel landelijk als in de regio werkt men er hard aan om meldingen over mensen met verward en onbegrepen gedrag goed te kunnen aannemen en afhandelen en om deze doelgroep passende ondersteuning te kunnen bieden. Er zijn hiervoor al diverse succesvolle initiatieven, zoals de levensloopaanpak, *streettriage*, de wijk GGD-er, het inrichten van op- en afschaling conform het zogenaamde *AVE model* en de regioadviseurs zorg & veiligheid. Deze aanpakken zijn waardevol, maar hun landelijke borging wordt belemmerd door drie knelpunten. Zo is er beperkt landelijk overzicht van wat waar gebeurt, is er onduidelijkheid over wat deze initiatieven effectief maakt en ontbreekt het aan structurele financiering vanuit het rijk. Zonder inzicht, kennis en een financiële basis blijft de aanpak in de regio kwetsbaar, terwijl de maatschappelijke noodzaak juist groot is.

- Wij vragen u daarom het kabinet te bewegen tot drie voorwaarden voor de landelijke borging van succesvolle initiatieven: overzicht, inzicht en structurele financiering.

De uitvoering en samenwerking staan onder de druk

Gemeenten en hun partners in het veiligheids-, zorg- en sociaal domein staan onder grote druk door een tekort aan personeel en financiële middelen. Er zijn helaas vaak wachtlijsten, ook in het sociaal domein. Verder zien we een verkorting van de behandelduur in de GGZ die leidt tot een groter beroep op het sociaal domein voor complexe problematiek. Daarnaast is er sprake van een tekort aan capaciteit. Niet alleen in de GGZ, maar ook in detentie, Wlz-voorzieningen en in de forensische zorg. Dit alles zet de samenwerking onder druk, met als risico dat organisaties zich op hun kerntaken terugtrekken. Denk hierbij aan de politie die begrijpelijkerwijs wel wil ondersteunen bij direct of indirect (hoog) gevaar, maar streeft naar een 24/7 meldpunt voor acute zorgen waar vanuit een juiste triage passende zorg kan worden geboden voor personen die primair zorg nodig hebben. Dit terwijl organisaties in het sociaal en zorgdomein kampen met schaarste en wachtlijsten. Deze kunnen ze er ook niet zonder meer bijnemen. Terugtrekkende bewegingen van netwerkpartners zorgen ervoor dat meer mensen tussen wal en schip vallen.

- Faciliteer het maken van heldere bestuurlijke en financiële afspraken tussen de verschillende departementen, gemeenten en alle betrokken netwerkpartners over hun bijdrage aan de aanpak van personen met verward en onbegrepen gedrag.

Oproep

De VNG roept op om ervoor te zorgen dat gemeenten de beschikking krijgen over de juiste maatregelen en randvoorwaarden om nu samen met hun partners écht werk te kunnen gaan maken van een effectieve en efficiënte aanpak van personen met verward en onbegrepen gedrag.